

17/IX
56

3759

Stamený
klobouk

PAŘÍŽ 1900 OČIMA LIDÍ Z ROKU 1934

Když roku 1934 uvádělo Osvobozené divadlo vaudeville „Slaměný klobouk“, napsali Voskovec a Werich do úvodu hry:

Móda retrospektivy let devatenáctistých, která bují v posledních letech v Paříži a začíná pronikat i k nám, není zcela náhodným zjevem. Její nejprístupnější stránka, totiž směšnost zastaralé módy a fotografií prvních automobilů jest jen povrchem složité přitažlivosti, která naši třicetiletou generaci vábí k tomuto „zlatému“ věku našich rodičů.

1900 — doba něžných mžených konce století, ztracené dětství dnešního racionalistického pekla, dojemně naivní idyla, v jejímž lůně technické s knirkem a ve vysokých límecích ještě cudně haňli své výpočty a paraboly do plechových oblaků a měděných snů. Atčesky a květy, hvězdy a víly, které na prahu železného století kul majitel hutí ve výhni svého vousateho srdce pro krásnou přítelkyni v červených hedvábných punočkách.

Proč nás z roku 1934 toto zašlé 1900 tak dráždí? Snad je to proto, že vidíme v roce 1900, jakoby s ptačí perspektivy, zárodky všeho toho, co dnes považujeme za krásné a za ošklivé, že v něm hledáme dětinské rysy novorozeného století, jež zatím ve svých čtyřiatřiceti letech zmužnělo, zmoudřelo, zesílilo, ale také zchudlo a zesmutnělo.

Pokoušíme se uvést na scénu 1900 tak, jak je cítíme. Nikoliv jako kresbu doby nebo kostymní hru, nýbrž jako obraz světa, který pro naši generaci pluje někde mezi vzpomínkami a historií a o němž nemůžeme s určitostí tvrdit, zda jsme jej včera spatřili, či zda se nám o něm zdálo.

Jedná se nám tedy v první řadě o 1900 a teprve pak o „Slaměný klobouk“.

Po „Oslu a stínu“, který byl přímou a všeobecnou satirou, předkládáme vám lehkou grotesku a doufáme, že bude pochopen náš úmysl změnit stravu. Stánovisko je totéž. Paříž 1900 je stejně aktuální jako Abdera X let před Kristem (dějiště „Osla a stínu“), díváme-li se na ni s živého jeviště roku 1934.

Uprostřed divadelní atmosféry této adaptace 1900, jež nás okouzila, snažili jsme se najít aktualitu v komickém srovnání světa našich otců se světem nás mladých. Budete se na tuto hru dívat z hlediště přes příkop hluboký čtyřiatřicet let a rádi bychom, abyste se bavili a mohli zároveň uvažovat o tom, proč za 1900 tolik dnes pýkáme.

SLAMĚNÝ KLOBOUK

„Slaměný klobouk“ je komedie - v a u d e v i l l e. Vaudeville, který původně znamenal satirickou pouliční píseň, odvozuje svůj název od místa vzniku těchto písní: Vaux-de-Vire. V tomto městě žil v polovině 15. století francouzský básník Basselin, který jako předseda tamější veselé společnosti skládal pijácké a válečné písničky, pojmenované po místě vzniku — vaudevire, později vaudeville.

Největší doba rozkvětu vaudevillového žánru spadá ve Francii do let 1850—1870. Nejvýznamnějším francouzským tvůrcem vaudevillů byl Pařížan Eugène Labiche (1815—1888). Původně studoval na Collège Bourbon a École de droit, později psal do menších listů a věnoval se divadlu. Psal buď sám nebo se spolupracovníky. Vytvořil asi 175 komedií a vaudevillů, v nichž zobrazil život pařížského předměstí a drobné buržoasie. K jeho nejznámějším a nejoblíbenějším dílům patří „Slaměný klobouk“.

V Ostravě byl „Slaměný klobouk“ po prvé uveden 17. října 1924. Představení Labichovy komedie, která měla velký úspěch, uvítal spisovatel a kritik dr. Vojtěch Martínek slovy: „Francouzský starý fraškář sáhl jistou rukou do klubka lidí, měšťáků i vesničanů, a roztočil je v divoký, zmatený vír; nešlo mu o nic jiného, než aby udivoval přívalem řečí a drastickou komikou situací. A tak jeho směšné figurky točí se a klopýtají, zuří a obelhávají se; každý jejich posunek je groteskně roztažen a řeč se rozlévá se štědrou nevybíravostí. Je to všechno potřebně hlomžné, vymrskané do krajnosti — a přece fraškář ten mumraj drží v rukou a ovládá i nejuvolněnější vítr. To je Labichova fraška.“

Labichova komedie vznikla roku 1851. Největší popularity získala na scéně Osvobozeného divadla, kde však byla hrána v úpravě Voskovce a Wericha, s hudbou Jaroslava Ječka. Hlavní dějová zápletka se Slaměným kloboukem zůstala — avšak před očima diváků z r. 1934 ožila Paříž na přelomu století. V+W, vystupující v rolích poručíka Emila a ženicha Fadinarda, naplnili „Slaměný klobouk“ satirickými a hudebními meziscénami, v nichž se zabývali aktuálními událostmi třicátých let. Od té doby postoupil vývoj u nás i ve světě milovními kroky vpřed. Mnohé ze satirických šlehů, obsažených v meziscénách, ztratily již na své aktualnosti. I když tyto vložky dnes škrtáme, přejímáme „Slaměný klobouk“ v úpravě Osvobozeného divadla, která Labichovu frašku, omládlou o půl století, přibližuje dnešnímu divákovi.

Uvedením „Slaměného klobouku“ na ostravskou scénu chceme obohatit náš repertoár o žánr vaudevillu, pod jehož fraškovitým a zábavným povrchem je ukázán prázdny a mravně neodpovědný život francouzských měšťáků na přelomu dvou století.

EUGÈNE LABICHE

SLAMĚNÝ KLOBOUK

VAUDEVILLE O 5 DĚJSTVÍCH A 8 OBRAZECH

UPRAVILI J. VOSKOVEC A J. WERICH

HUDBA: JAROSLAV JEŽEK

REŽIE: MOJMÍR VYORAL

CHOREOGRAFIE: EMERICH GABZDYL

NÁVRHY SCĚN: PROF. J. OBŠIL A P. HERCHL

NÁVRHY KOSTYMŮ: MARIE STEJSKALOVÁ, nositelka vyznamenání
„Za vynikající práci“, a JOSEF STEJSKAL.

INSTRUMENTÁLNÍ SKUPINU SDO ŘÍDÍ: FRANTIŠEK ČIHÁNEK

HLASOVÝ PORADCE: FRANTIŠEK FORMAN

DĚJE SE V PAŘÍŽI V ROCE 1900

HLAVNÍ PŘESTÁVKA PO 3. DĚJSTVÍ

OBSAZENÍ:

Fadinard, ženich	Jiří Adamíra
Felix, jeho sluha	Jiří Duras
Vézinet, strýc a koňel	Adolf Minský Lubor Tokoš
Emil, poručík spahí na dovolené	Josef Langmiler
Louisa, dáma své doby	Vlasta Tolarová Naděžda Letenská
Nonancourt, tchán Fadinardův	Jan Matýsek
Helena, nevěsta	Milena Langrová
Bobín, bratránek	Radim Koval
Klára, modistka	Jiřina Froňková
Tardiveau, obchodní sluha	Jiří Zvěřina
Baronka de Champigny	Taňa Hodanová, zasloužilá umělkyně
Generál	Jaroslav Kníže
La Goulue, kankánová diva	Ljuba Benešová
Sluha u baronky	Lubor Tokoš Mojmír Vyoral
Beauperrhuis, ministerský rada	Osvald Albin

Svatebčané, společnost u baronky, midinetky a tanečnice

SCÉNA ZE „SLAMĚNÉHO KLOBOUKU“

jak ji napsal Labiche ...

Fadinard: Potřebuji florentinský slaměný klobouk, okamžitě, s červenými máky ...

Klára: Tak, tak, pro jinou ženu ...

Fadinard: Ty husičko! Slaměný klobouk pro ... ne... je pro dragounského kapitána, který se chce zavděčit plukovníkovi ...

Klára: Hm! Nezdá se mi to! Ale odpouštím vám pod jednou podmínkou!

Fadinard: Přijímám! ... Pospěšme si!

Klára: Budete-li se mnou večerět!

Fadinard: Cože?

Klára: A pak půjdeme do Varieté.

Fadinard: Ach, to je výborný nápad ... Opravdu, výborný nápad! Jsem právě dnes večer volný ...

jak ji upravili V+W ...

Klára: No a co ten slaměný klobouk?

Fadinard: Dobře, žes mi připomněla. Ten já nutně potřebuju.

Klára: A pro koho?

Fadinard: Pro jednoho pána.

Klára: A tak, tedy pán bude ten klobouk nosit?

Fadinard: On ten pán má totiž paní a ta paní hlavu. Na tu hlavu právě ten klobouk přijde.

Klára: To je dost nápadné.

Fadinard: Že má ta paní hlavu, to přece není nápadné. Kláro, spas mou duši a duši toho pána a duši toho klobouku!

Klára: Já ti nevěřím, ani slovo ti nevěřím. Potřebuješ to pro nějakou svou milenkou.

Fadinard: Přisáhám, že ne. Jak můžeš takto mluvit, vždyť víš, že tě miluji.

Klára: A proč lžeš, že jsi byl v Bukurešti?

Fadinard: Já nelžu. Já jsem tam nebyl. Přece ti nemohu říci, že jsem byl těžce nemocný.

Klára: Co ti bylo?

Fadinard: Co? Příušnice. Takovouhle hlavu jsem měl. Nemohl jsem se před tebou ukázat. Nesměl jsem kolik neděl na vzduch, aby mne to neofouklo. Takový otok zkamení a za dva dny jsi pryč.

Klára: Chudáku, a toš mi nemohl říci, byla bych tě přišla navštívit.

Fadinard: Vyloučeno. Nákaza. Proto jsem ty dopisy nečetl, kvůli bacilům, a poslal jsem je hned zpátky. Ale ten klobouk musím mít.

Klára: Karle, máš mne rád?

Fadinard: Určitě, a jak, to ty ani nevíš, jak tě mám rád.

Klára: Karle, vezmeme se, víd?

Fadinard: To je nápad! No vezmeme, vezmeme, miláčku, teď teprve vidím, že bez tebe nemohu žít.

SKLADATEL ÚSMĚVNÉ HUDBY

V ostravském provedení Labichova „Slaměného klobouku“ zazní také hudba Jaroslava Ježka, jenž v souvislosti se jmény Voskovce a Wericha připomene spolupráci této slavné trojice, která nejen slovem, nýbrž i hudbou dovedla před druhou světovou válkou pranýřovat nesvary své doby. Jaroslav Ježek se nedožil osvobození vlasti a zemřel za druhé světové války ve Spojených státech severoamerických v poměrech, které nebyly úměrné jeho velkému dílu. Narodil se r. 1906 - část života prožil v Hradčanském ústavu pro výchovu a léčení slepých nebo na oči chorých dětí - vystudoval

konservatoř u profesorů Jiráka a Háby a jako skladatel si vytvořil osobitý styl. Kdyby žil mezi námi, mohl slavit 25. září 1956 padesátku. Byla by to jistě radostná oslava, tak radostná a úsměvná, jako je hudba Jaroslava Ježka. Ostatně, zalistujme v knize Václava Holzknechta a poznejme alespoň z jedné z kázky Ježkovu vtipnou povahu: „... jeho pracovna byla modrá. Je to ostatně barva romantiků, barva básníka Novalise a barva Gershwinova, v jehož řeči je tato barva projevem smutku. V jedné ze svých skladeb pro Voskovce a Wericha Jaroslav Ježek tuto barvu oslavil. Jmenuje se „Tmavomodrý svět“ ... Ježek seděl u píana a Voskovec a Werich ho nutili, aby napřed složil hudbu k písni, kterou potřebovali narychlo a ve formě blues. Ježek chtěl zase napřed slova, že potom na ně udělá hudbu. Nálada nebyla valná.

„Aspoň první řádku, kdybyste si vymysleli, volové, ať se mám čeho chytit,“ domlouval jim Ježek, proháněje bluesové rytmy po klávesách. (Nadávky, kterými se oslovovali, byly miněny velmi něžně.) Navrhovali různé nemsmy. Jeden z nich konečně Ježka zaujal:

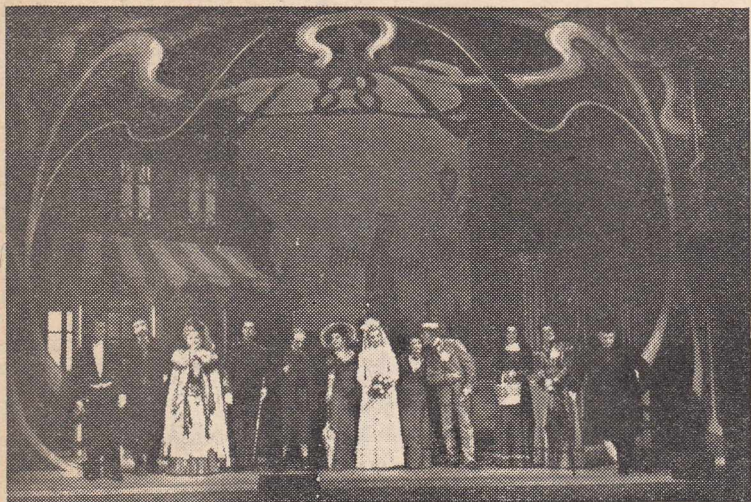
Netoliko, že je tma, ale nevidím ...

„Počkej, to by šlo ... to má hezkej rytmus,“ bručel a skandoval si tento absurdní alexandrin na klávesách. A z čista jasna ušil k těmto slovům fragment melodie, který je všechny tři naráz probudil.

„A vopakovat,“ naléhal, „to samý, zase dvanáct stop, chápeš,“ a už skládal melodii dalšího verše. Melodie si vynutila slova:

„Vím, že je všude tma, já ji nevidím.“

Za chvíli bylo hotové celé šestiverší — hudba i slova. Nikdo z nich nevěděl, byla-li hudba složena na text či text na hudbu. Z opojení nenadálého úspěchu se vyloupl refrén takřka na jeden ráz. Chvíli vedl text, chvíli hudba a v této kolektivní improvizaci vznikl blues „Tmavomodrý svět“. Ježek si píseň zamiloval. Oblíbil si ji také Vítězslav Nezval, který do své knihy „Skleněný havelok“ napsal řadu bluesových básní s touž metrickou strukturou.“

Závěrečná scéna z ostravského provedení »Slaměného klobouku«

Labiche: Slaměný klobouk. Vydalo Státní divadlo v Ostravě. Redakce: H. Šimáčková a Jos. Štěpánek, výtvarná spolupráce O. Schindler, fotografie Fr. Krasl. Vytiskly Ostravské tiskárny, prov. 02, Ostrava I. — Cena 0,90 Kčs.